

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

§. 1. Quid sint Sponsalia, & quomodo contrahantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

De Sponsalibus.

§ I.

Quid sint sponsalia, & quo modo contrahantur.

- 2 Sciendum 1. Sponsalia à spondendo dicta l. 3. ff. de Sponsal. accipi posse latius, & strictius: latius sumuntur, quando pro sponsalibus de presenti, seu pro Matrimonio Rato, antequam per copulam carnalem consummetur, accipiuntur, uti in c. 13. de Presumpt. c. 22. & 31. Sic Matth. 1. dicitur desponsata Maria Mater Jesu Joseph. Et qui talia sponsalia de presenti contraxerunt, primo post contractum Matrimonium die, solent adhuc Sponsi & Sponse appellari, alias verò conjuges, & post consummatum Matrimonium proprie uxores & mariti. Strictius autem, quando pro Sponsalibus de futuro, seu pro futuro Matrimonio, & primum contrahendi, promissione accipiuntur: atque sic sumuntur ordinariè, ac in dubio, & deinceps à nobis semper intelligentur per vocem Sponsaliorum, sicut nomine Sponsorum & Sponsarum ordinariè, propriè, & in dubio veniunt illi, qui sibi duntaxat promiserunt in futurum, necdum verò contraxerunt Matrimonium actu.
- 3 Sciendum 2. Sponsalia, cum sint contractus, & quidem consensuales, non requirens actualem traditionem corporum, exigere consensum verum, mutuam, & debitò modò expressum verbis, & aliis signis externis, poni posse vel absolute vel conditionate, sub adiectione arrhæ, vel pœnæ, aut sine his. Quæ constituunt consensum & promissionem mutuam signis expressam, ad modum & formam essentialem, quæ verò conditionem, adiectionem diei, arrhæ, pœnæ &c. concernunt, ad modum & formam accidentalem pertinent. Materia seu objectum est futurum matrimonium, de quo infra. Causa efficiens sunt personæ contrahentes, de quibus §. sequenti.
- 4 Sc. 3. Plurimas ad formam tum essentialem, tum accidentalem Sponsalium pertinentes quæstiones examinandas esse. Nempe 1. Quid sint sponsalia. 2. Qualis debeat esse consensus. 3. An aliquando possit esse fictus. 4. Quibus verbis. 5. Vel quibus aliis signis contineatur sufficienter exprimi. 6. An promissio sponsalitia non tantum acceptationem, sed etiam repromissionem essentialiter requirat. 7. An Sponsalia metu extorta valeant. 8. An eisdem possit adjici conditio, modus, dies. 9. An arrha. 10. An pœna. 11. An presentiam parochi requirant, vel testium.

Dico 1. Sponsalia sunt promissio vera, voluntaria, deliberata, ac mutua, signo sensibili expressa, futuri Matrimonii inter personas Jure habiles. Est hæc enucleata Sponsalium descriptio juxta communem DD. sensum, nominatim P. Illung. tr. 6. d. 9. q. 1. a. 1. & juxta sensum Nicolai I. in can. 3. caus. 30. q. 5. Ubi dicuntur esse futurarum Nuptiarum

promissa, & fœdera, atque Juris etiam Civilis, ubi in l. 1. ff. b. t. definiuntur esse mentis & repromissio futurarum Nuptiarum. Brevius & communius: sunt mutua promissio futuri Matrimonii: cætera enim commode subintelliguntur. Germanicè vocantur Verlöbnuß/ Versprechen/ Ehe-Gelübde/ Stuelvest. Dicitur 1. Promissio, scilicet inducens obligationem: hinc propositum, vel simplex tractatus de ineundo Matrimonio absque promissione non sufficit. 2. Vera, h. e. non ficta & merè externa, sed seria & conjuncta cum consensu interno, & animo se obligandi. 3. Voluntaria, seu cum cognitione ejus, quod fit, & sine errore circa personam, quacum contrahitur. 4. Deliberata, scilicet ea libertate, advertentia, ac deliberatione, quæ requiritur alias & sufficit ad hoc, ut aliquis possit nec care mortaliter, ac obligare se diabolo. Unde, sicut nulliter contraherent Sponsalia amentes, furiosi (& quicumque mente capiti, v. gr. plenè ebrii) durante amentia, furor, ebrietate &c. item absolute coacti; ita vicissim validè contrahunt, saltem probabilius, qui in æstu amoris, libidinis, iræ, aut alterius passiois immoderatæ, in ebrietate imperfecta &c. celebrant sponsalia; quia tales animi affectiones communiter non ita perturbant rationis usum, nec voluntatis libertatem ita auferunt, ut peccatum mortale committi non possit. Impuberes certè statim post infantiam, seu septennium, validè contrahunt. c. 4. & 5. de despons. impub. in quos tamen perfecta & matura consultatio vix cadit. 5. Mutua, id est, reciproca, cum enim utriusque corpus in Matrimonium futurum sit unum, etiam animus sit unus, & mutuus consensus promittentis & repromittentis; de quo infra. 6. Signo sensibili expressa, scilicet vel verbis, vel nutibus, scriptura, aliave indicibus, vel etiam taciturnitate, de quibus pariter plura infra; nam sine aliquo signo internum consensum manifestante nec promissio acceptari, nec ullus contractus inter homines celebrari potest. 7. Futuri Matrimonii, quibus verbis differunt Sponsalia strictè dicta à Sponsalibus de presenti, seu à Matrimonio Rato. 8. Inter personas Jure habiles, nempe inter marem & feminam, qui suo tempore Matrimonium ipsum licite ac validè contrahere possunt, adeoque nullo impedimento ætatis, consanguinitatis, voti &c. ligati existunt; cum ad illicitum nemo obligari possit, minùs ad actum invalidum. Dico 2. Quamvis promissio ficta seu simulata Matrimonii non inducat obligationem sponsalitiæ coram DEO, & in foro conscientie interno per se; fictè tamen promittens, si fictio exterius se non prodatur, peccat mortaliter; & in foro externo compellitur ad contrahendum Matrimonium, nisi fictionem probet. Pars prima patet ex essentiali omnis contractus, non subsistentis abitaque vero consensu interno, ex c. 28. h. t. l. 2. ff. de Rit. Nupt. atque ex trito illo: alicui agentium non operantur ultra voluntatem eorum per c. 6. ff.

a. fin. de Prob. &c. Pars 2. ex eo, quod talis in re gravi decipiat alteram partem, si admittit repromissionem: quare si hinc alteri secutum est damnum, tenetur illud refarcire, tanquam damnificans. *c. fin. de injur.* Si tamen ex circumstantiis, vel modo loquendi potuisset facile colligi fictio, vel jocus, cessaret hæc obligatio, uti & peccatum injustitiæ. Pars 3. inde, quia in foro externo præsumitur adesse animus externæ promissioni conformis. *l. 7. §. 2. ff. de supellest. leg.* & aliàs quivis facili negotio sponsalia in foro externo eludere posset, dicendo: *simulate promissi: fui tantum jocus*, nisi incumberet ipsi probatio fictionis vel joci; quæ probatio difficilis est, & sæpe aliter fieri nequit, nisi per juramentum fictionem vel jocum asserenti delatum: quod tamen deferendum non est, nisi verba promittentis fuerint aliquo modo dubia, aut ex circumstantiis conjectura saltem probabilis formari possit ac præsumptio aliqua, quòd dolose, simulate, vel joco se promissum sit. Dixi, *per se*; siquidem

Dico 3. Per accidens potest sufficere promissio ficta, ut aliquis tam in interno, quam externo foro teneatur illam determinate ducere in uxorem, cui fictè promissum Matrimonium, licet illa non repromiserit Matrimonium. Casus plurimum agitatus inter DD. est iste: Titius Caja Virgini (vel alij feminæ honestæ aliàs vitæ) promittit fictè Matrimonium, ut ab ea obtineat usum corporis, & per hanc dolosam promissionem, non facile advertibilem à fœmina, revera eblanditur ac obtinet copulam. In hoc, inquam, casu Titius tenetur Cajam determinate ducere, nec satisfacit, si illam dotet, aut alio modo compensare velit damnum illatum: nisi propter superveniens impedimentum, vel gravem causam ducere non possit, vel nisi ipsa præ Matrimonio eligat dotem, aut nisi Caja pariter decepisset Titium, simulans se virginem, nobilem &c. Ita cum S. Th. Sanch. *l. 1. de Matr. d. 10. n. 3.* Pontius *l. 12. de Matr. c. 2. n. 14.* Molin. *tr. 3. d. 106. n. 4.* Less. Laym. Lugo, & alii præstantissimi communius contra D. Antonin. Bonac. Perez. *disp. 2. de Matrim. f. 3.* P. Wiestner *h. n. 20.* ac alios, Prob. 1. Talis promissio ficta æquivaleret, imò in ea intervenit contractus innominatus; *facio, ut facias*: sed natura contractus innominati, & naturalis æquitas exigit, ut, si una pars talem contractum impleat, faciendo, quod ab ipsa exigitur, etiam altera teneatur adimplere faciendo, quod ab ipsa exigitur: ergo, cum Caja fecerit, quod ab ipsa exigebatur velut conditio aut modus, admittendo copulam, etiam Titius obligatur ex natura hujus contractus, & æquitate naturali, adeoque in utroque foro, facere id, quod ab ipso exigit meritò Caja, nimirum illam ducere, non obstante, quòd fictè tantum promiserit; quia non potuit admittere adimpletionem conditionis à se requisitæ ex parte altera, nisi & ipse tacite voluerit, & modò velit adimplere ex sua

Lib. IV. R. P. Vili Pichler.

parte. Prob. 2. Titius deflorator, promittens Matrimonium fictè, & admittens adimpletionem conditionis, sub qua promissum fictè Matrimonium, Caja intulit injuriam negando consensum verum in Matrimonio: ergo hanc injuriam tenetur tollere, ac reparare, & satisfacere deceptæ eo modo, quo exigit Justitia commutativa, nec tollit injuriam, nisi ponat id, quòd perfidè & injustè subtraxit, nempe verum consensum in Matrimonium, quem admittendo copulam debuerat habere: ergo tenetur adhuc ponere consensum in Matrimonium. *Subsumptum* constat tum ex natura Justitiæ commutativæ, tum ex *l. 2. §. 1. ff. de Reb. cred. ibi: aliud pro alio invito creditori solvi non potest: V. g. fur auferens equum non satisfacit reddendo pecunias pro equo, si ipsum equum adhuc retineat & reddere possit: ita nec Titius pro Matrimonio; quamdiu illud possibile est cum Caja, huic non satisfacit dando dotem &c.* 3. Nisi Natura determinate obligaret ad id, quod fictè promittitur sub conditione onerosa executivè acceptata & admissa, innumeræ fraudes facile contingerent in contractibus: ergo obligat determinate.

Oppones 1. Si esset obligatio determinate ducendi deceptam, illa oriretur vel ex promissione, vel ex defloratione, vel alio damno inde secuto: sed ex promissione, utpote ficta & nulla, non oritur: nec ex defloratione; quia pro virginitate, utpote irreparabili, nihil æquivalens reddi potest: nec ex alio damno, quia vel nullum est secutum, si delictum maneat occultum; vel si detectò delictò difficilior nubat seducta, & sic patitur damnum, istud reparari potest per dotem &c. ergo nulla est obligatio determinate ducendi. 2. In *c. 1. de Adulter.* dicitur: *si seduxerit quis virginem, dormieritque cum ea, dotabit eam, et habebit uxorem*: Sed istud et sumitur hic disjunctivè pro vel, uti habet communis doctrina & Tribunalium praxis: ergo. 3. Deflorator fictè promittens non consentit in conditionem ineundi Matrimonium, sub qua obtinuit copulam, hoc ipso, quòd fictè illud promittat: ergo nec tenetur hanc conditionem, propter quam altera permisit copulam, implere. 4. Sit, quòd fictè promittens commiserit injustitiam, ea tamen solum interna fuit, non externa, supposito, quòd flagitium maneat occultum, & decepta nullum patiatur damnum: sed pro injustitia merè interna sufficit penitentiam agere coram solo DEO, ut patet in eo, qui fictè promittit Matrimonium sine defloratione. 5. Sibi imputare debet puella, quòd crediderit proco, cum ejusmodi scelerati homines facile soleant dolose promittere. R. ad 1. *N. Ma.* nam oritur hæc obligatio tum ex natura contractus innominati, utpote onerosi, *facio, ut facias*, vi cuius, qui acceptat usum corporis, non aliter concessum, quam cum apposita conditione ineundi Matrimonii, necessario re ipsa ac tacite consentit in appositam conditionem, & Matrimonium repro-

promittit, licet promissio illa verbalis prima fuerit ficta: tum ex injuria defloratoris, consensum verum perfide negantis, quem hoc ipso, quod admiserit copulam, in quam puella precise consentit sub conditione, si deflorans consentiat & se obliget ad Matrimonium, debuerat ponere. Vel igitur deflorans verè ac tacite promittit & consentit in Matrimonium acceptando usum corporis, licet initio fictè promiserit, ut aliqui dicunt; vel saltem consentire adhuc debet, ac ponere consensum injustè negatum, ut alii volunt. Ad 2. Ibi non est sermo de illo, qui seducit virginem sub promissione Matrimonii ficta. Dein, si etiam de hoc esset sermo, sensus disjunctivus habere posset locum, ut doret, vel ducat deceptam, si puella vel parentes ejus praeligant dorem: si superveniat impedimentum Matrimonii: vel causa, propter quam sponsalia etiam non fictè inita justè solvuntur, ut si gravia scandala, perpetuè inimicitiae timerentur ex Matrimonio &c. Ad 3. *N. Ant.* vel *dist.* Non consentit in conditionem Matrimonii ineundi per primam promissionem explicitam fictam. *C. Ant.* per secundam promissionem realem & tacitam, quam facit acceptando factum puellæ, non aliter præstitum, quàm sub conditione facti vicissim præstandi ab ipso, scilicet Matrimonii ineundi. *N. Ant.* vel *dist.* aliter: non consentit in conditionem Matrimonii, tenetur tamen ex justitia consentire, si admittat usum corporis. *C. Ant.* non tenetur adhuc consentire ex justitia. *N. Ant.* & *Conf.* Ad 4. *N. Ma.* prodit enim hæc injustitia in actum externum, quando fictè promittens puellam inducit ad actum externum, quem non faceret, aut facit, nisi sub conditione reciproci facti. Ad 5. Debet quidem sibi imputare puella, quando ex verbis, vel circumstantiis potuit colligere fictionem & promissionem non seriam, ut si scivit, se esse conditionis longè inferioris, quàm sit proci; quia tunc præsumeretur potiùs, vel ex libidine, vel ex spe obtinendi pecunias, quàm animo obtinendi ab ipso Matrimonium sui copiam fecisse: scire enim debuit vel facillè potuit, promissionem non esse seriam, si scivit excessivam inæqualitatem. Si verò puella ignoraret, vel sciret quidem hanc inæqualitatem, deceptor tamen illam ita asscuretur, etiam juramentò interpositò, quòd non obstante tanta inter se & illam inæqualitate, quam probe se scire ait, velit eam ducere, ut nec ipsa, nec alius vir prudens de fraude prudenter suspicari possit, planè defloratorem obligari putem ad ducendam.

9 Quæres, ad quid teneatur, qui seduxit, corripit, defloravit, vel imprægnavit fœminam absque ulla promissione Matrimonii, vera, vel ficta? Ad hanc quæstionem, cujus usus utinam non esset adeò frequens, breviter R. 1. faciendo discrimen inter forum internum & externum. In foro interno conscientia, si fœmina ex corruptione aut defloratione nullum passa est damnum, puta, quia flagi-

tium mansit occultum, & illa propter deflorationem non nubit difficiliùs, ad nihil obligatur fœminæ, etsi per vim, dolum &c. corrupisset, vel deflorasset illam, sed sine imprægnatione; quia nulla lex eum obligat, nec Naturalis, nec Positiva: intellige, ante sententiam Judicis; nam si deflorata agat in Judicio, & sufficienter probet deflorationem injustè extortam, obligatur ad id in conscientia, ad quod eum Judex condemnat, per *c. 1. de adul.* quod, utpote poenale in foro interno non stringit ante sententiam Judicis. Si verò puella passa est ex violatione damnum, R. 2. Vel fœmina sponte consentit in violationem aut copulam, & rursus illi ad nihil obligatur in conscientia, cum sibi imputare debeat damnum ab ipso injuria sibi illatum: consentienti enim non fit injuria. Si verò per vim, fraudem, metum injustè incussum, adeoque per injuriam ad flagitium induxit, tenetur in foro conscientia ante omnem sententiam Judicis refarcire damnum illatum, vel assignando ipsi dotem tantam, quantum est damnum, & quanta requiritur ad tales nuptias acquirendas, quales sperare prudenter potuisset, si violata non fuisset, vel ipsam ducendo; quod in deflorantis arbitrio est pro foro interno, si sit æqualis conditionis cum deflorata, & que sufficienter compensetur hoc modo damnum. Ratio est, quia tam Jure Naturali, quàm Humano requiritur & sufficit pro foro interno, ut quis tantum refarciat ac restituat, quantum injustè damificavit, ut habet unanimis DD. fundata in *c. fin. de injur.* & *l. un. c. de sentent. qua pro eo.* Si quis tamen absque vi, metu, fraude interveniente imprætravit usum corporis puellæ per blanditias & preces importunas, in foro conscientia ante sententiam Judicis ad nihil obligatur, quia scienti & consentienti non fit injuria, *c. scienti 25. de R. 1. in 6.* neque precibus, utut importunis & iteratis injuriam quis alteri infert. Nunc loquendo de foro externo & Judiciali R. 3. Qui virginem, veram, vel communiter habitam pro virgine, seducit & usum corporis extorquet injustè, scilicet fraude & dolosis promissis, vi, injusto metu, imò probabiliter etiam importunis precibus & blanditiis aut muneribus, tenetur in foro externo, & à Judice condemnari debet ad illam vel dotandam vel ducendam, electione penes violatam existente. Sumitur ex *c. 1. & 2. de adulter.* idque procedit, etsi puella non passa fuisset inde damnum, & æquè honestis nuptiis potiri posset ac antè; quia in *c. 1. c. non fit mentio ullius damni;* & principaliter in poenam delicti ita statutum est.

Dixi autem 1. Virginem; quia *c. c. sic loquitur: si quis seduxerit virginem, dormieritque cum ea, dotabit eam, & (vel) habebit uxorem.* Unde ad nihil tenetur, qui seducit talem, quæ virgo non esse scitur, eo quòd constat, quòd fuerit corrupta, vel sit meretrix, vel malæ sit famæ, vel præsumatur, non esse virginem, ut præsumitur de passim vagantibus

tibus non servato verecundiæ pudore, & admittentibus non admittenda: inter quas Barb. & Farinac. recenset etiam ancillas & famulas cauponarum: sed hoc in Italia fortè verum est, in Germania nostra reclamatur experientia; cum constet, ejusmodi ancillas sæpe verecundas admodum esse & vitæ perquam honestæ, licet in cauponis versentur. Dixi 2. communiter habitam pro virgine: quælibet autem nunquam nupta præsumitur esse virgo, nisi oppositum probetur, vel hæc præsumptio fortioribus elidatur. Sicut autem quælibet in foro externo præsumitur virgo, ita quælibet præsumitur esse dolose & injuste seducta, ut habet communis, arg. l. un. §. 2. de Rapt. Virg. cò quod quælibet, quæ præsumitur esse virgo aut honesta puella, præsumatur etiam non consentire absque vi, metu, dolo, aut importunis blanditiis, in copulam. Unde pater, quod puellæ in foro externo habeant causam valde favorabilem, quam totam lucrantur, ut dotari vel duci debeant, modò probent, se fuisse cognititas, vel imprægnatas. Dixi 3. Extorquet injuste &c. si enim libere ac sponte consentiat virgo vel puella, nihil prætereundum potest, cum non sit seducta. Dixi 4. Probabiliter etiam importunis precibus aut blanditiis, ut docet Gonz. ad c. 1. cit. n. 2. Gutierrez, & alii, quamvis oppositum teneant Molin. Less. Pirrh. ad tit. de adult. & sup. n. 50. Ratio petitur ex verbo seduxerit, quod ponitur in textu c. 1. cit. sed seducere etiam ille censetur, qui puellam blanditiis & precibus aut muneribus instantè ac importunè sollicitat ad opus carnale, per textum l. un. §. 2. cit. ibi: nisi sollicitaverit. Concordat de taliter sollicitante communis loquendi usus in nostra vernacula: Der Schelm hat das gute Mägdlein verführt: nequam ille bonam puellam seduxit. Dixi 5. In foro externo, si nempe res deducatur ad Judicem, in foro interno & ante sententiam Judicis ad nihil obligavimus supra, si puellæ damnum non est secutum, & si secutum est, solùm tunc, quando dolo, vi, metu injusto extorsit copulam, non autem si importunis precibus vel donis. Dixi 6. tenetur ad dotandum, vel ducendam, nam illa particula et in textu posita habet sensum disjunctivum, prout explicat consuetudo tribunalium & communis sensus Doctorum. Dotis autem quantitas pro foro externo non desumitur ex damno puellæ illato, sed juxta facultates parentum puellæ, hujus qualitatem, & mariti, quem prudenter sperare potuerat, si violata non fuisset, dignitatem & divitias, seu quantam dotem pater puellæ attentis ejus & mariti, quem acquirere poterat non violata, qualitibus, & juxta consuetudinem loci dedisset. text. & glos. in c. 1. cit. Dixi 7. Electio ne penes violatam existente, vel patrem ejus; sic enim loquitur c. cit. Si pater virginis dare noluerit: reddet pecuniam dotis, quam virginis accipere consueverunt. Si ergo puella ducere nolit defloratorem vel corruptorem, aut pater id non permittat, exigere potest ab eodem do-

tem competentem, licet aliunde jam habeat aliam, & quidem sufficientem. Si verò dos alias competens, à proco solvenda, non sufficeret ad compensandum damnum, quod fortè passa est puella, etiam ad istud condemnandus foret seductor. Econtra si puella non dotem, sed seductorem petat in maritum, etiam hoc obtinere debet, nisi aliud obstat. Neque opponas regulam 70. Juris in 6. in alternatis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri: sed violator puellæ est debitor: ergo penes illum erit electio, an dotare vel ducere malit. Nam illa regula locum non habet, ubi expresse aliud statuit Jus in casu particulari. Atque hæc est synopsis doctrinæ in hac nimium frequentis usus materia, quam multi fuscè & plerumque satis confuse tradunt, præsertim non discernendo diligenter inter forum internum & externum. Videri potest Gonzal. ad d. c. 1. & P. Reiffenstuel ad h. l. §. 4.

Dico 4. Per illa verba in foro externo sufficienter exprimitur, & si de contraria intentione non constet, præsumitur expressa promissio Matrimonii, seu Sponsalia, quæ juxta communem loquendi usum aut receptam consuetudinem significant promissionem Matrimonii. Abb. Sanch. & alii communiter ex claro textu c. 7. h. 1. & c. 6. de V. S. Talia sunt: promitto tibi Matrimonium: obligo me ad te ducendum, tibi nubendum, tecum contrahendum Matrimonium: accipiam te, nubam tibi: diabolus me rapiat, nisi ducam te: tu sis futura mea uxor. In vernacula: Ich versprich dir die Ehe: ich verpfände mich dich zur Ehe zu nehmen / dich zu heurathen / mit dir in die Ehe zu treten: ich will dich nehmen / mit dir Hochzeit halten: der Teufel holl mich / wann ich dich nicht nehme: du sollest mein künftiges Weib seyn &c. Talia item præsumuntur esse: Propono tibi ad Matrimonium, ich bring es dir auf die Ehe / respondente puella: Deus benedicat, gesegne dir's Gott: jam tu es, vel sis mea uxor, & ego vir tuus, du bist / oder sollst mein Weib seyn / si proferantur absque præsentia Parochi & testium, ac puella annuat: denique etiam hæc: promitto tibi, quod te non amplius deseram, non amplius te dimittam, fidelis tibi manebo, ich versprich / dich nimmermehr zu verlassen / ich werd dich nicht mehr anlassen / ich werd dir allzeit treu verbleiben / si tamen præcesserit prævia mentio vel tractatus de futuro Matrimonio. Econtra promissionem sponsalitiæ in nostra Germania significare per se non censetur verba tantum amatoria, v. g. Tu es mea charissima, meus charissimus: Thesaurus meus: Cor meum: tu es, vel eris mea: promitto tibi amorem & fidelitatem meam: Du bist mein Liebste / mein Liebster: Mein Schatz: Mein Herz: Du bist / sollst / oder wirst mein seyn: Ich versprich dir mein Lieb / und Treu: cum in multis Germaniæ locis eò dementiæ deventum sit, ut plurimi, præsertim plebeji, sine amasia aut amasio, ohne Buhlschafft / esse nolint. Excipe, nisi ex circumstantiis, v. g. ex prævio tractatu de Matrimonio, vel sub-

secuta copula, præsumi possit mens verè promittendi Matrimonium. Si consideratis omnibus maneat dubium, an per verba significetur promissio Matrimonii, proferens autem neget, cum intentione promittendi esse prolata, Iudex debet illum absolvere, vel ad summum potest ipsi iuramentum purgatorium deferre. Si autem verba ex se clarè quidem indicent promissionem Matrimonii, proferens autem dicat, ea non seriò, sed joci gratià esse prolata, Iudex præsumere debet, seriò esse prolata, nisi jocus aliunde probetur, vel de eo satis constet: si dubium sit, an seriò vel ex joco prolata sint, iterum habet locum iuramentum purgatorium. Reiffenstuel §. 2. n. 46. Dixi in assertionem, in foro externo; nam pro foro interno, si non adfuit mens promittendi, per nulla verba, utur clara: si verò mens promittendi adfuit, per quælibet verba, utur dubia, inducitur obligatio.

12 Dico 5. Per illa signa in foro externo censentur contrahi sponsalia, quæ juxta communem intelligentiam aut consuetudinem loci consensum in futuras nuptias exprimunt. Ratio; quia, sicut verba, ita & signa alia, juxta communem acceptionem & consuetudinem accipi in foro externo debent, nisi aliunde constet de mente opposita. Sumitur ex c. 7. cit. Sic quamvis subarratio, seu immisio & acceptatio annuli in digitum ex se sit indifferens, tamen si fiat post prævium tractatum de Sponsalibus vel Matrimonio, vel cum dicto unius: *Do tibi anulum ad futurum Matrimonium*, *Ich gib dir den Ring auf die Ehe*, censentur contracta esse sponsalia. Idem est de oblatione & acceptione munerum & jocalium, atque de porrectione manuum, *Handstreich*. Porro quando signa, aut verba sunt dubia, iis tamen accedit copula carnalis, præsertim repetita, præsumendum est à Iudice, quòd copula sit facta animò sponsalitiò, uti docet Gobat tr. 10. casu 2. n. 82. 90, 276. cum Perez. Menoch, & aliis passim. favet c. 6. de condit. appof. & c. 30. h. t. quia puella paulò honestior non censenda est præbere usum corporis, nisi sponso suo, ac sub spe futuri Matrimonii, sub qua stolidæ puellæ omnium facillimè persuadentur. Ex mera autem taciturnitate sponsi vel sponsæ præsentis, cui ab altera parte offeruntur sponsalia, vel quando alius (nisi sint parentes, de quibus infra) pro ipsis contrahere intendit absque speciali mandato, non sufficit, nec habetur pro signo consensûs; quia tacens non censetur consentire, quando agitur de obligatione contrahenda, & de onere imponendo. Unde universaliter, quotiescunque dubium est de valore sponsalium, ac ex verbis aut signis non satis constat post diligens examen, nec præsumi ex accidenti potest mens contrahendi sponsalia, contra, non pro sponsalibus judicandum censeo; quia Jura sunt prouiora ad liberandum quàm obligandum. l. 47. ff. de O & A, atque Matrimonia

coacta solent funestos, & tristes habere exitus. c. 17. h. t.

Dico 6. Promissio Matrimonii ut obliget, requirit acceptionem alterius partis, ut verò sit verè *Sponsalitia*, requiritur essentialiter repromissio, ab acceptione distincta, adeoque Sponsalia debent esse mutua promissio. Prior pars de acceptione patet inde, quæ regulariter nulla promissio obligat, nisi acceptata sit, & quia Sponsalia sunt quædam conventio, imò contractus, ad cujus essentiam requiritur placitum & consensus saltem duorum. Posterior pars, quam tenet communis contra Palud. Henriq. & Pont. exhibentes, in ipsa acceptione jam virtualiter contineri repromissionem, & hinc ista opinio non esse, probatur tum ex l. 1. ff. h. t. ubi Sponsalia dicuntur esse *mentio & repromissio nuptiarum*, tum ex eo, quia non pugnat, ut promissio Matrimonii sit gratuita, unilateralis, & unam partem, nempe promittentem, obliget tantum, v. g. ut Narcissus liberaliter, aut titulo gratitudinis propter obsequia in morbo sibi præstita, absolute promittat Floræ Matrimonium, illa verò promissionem acceptet, dicendo fortassis, *Nimbs vor befannt an: bedanke mich vor die Gnad / x.* quin tamen repromittat, & se vicissim obliget ad contrahendum cum Narcisso Matrimonium. In hoc casu utique obligatur Narcissus, sed obligatione simplici, non verò *Sponsalitia*; cum Sponsalia intendantur Matrimonium, hujusque sint præambulum, atque per Matrimonium tradatur, quod per Sponsalia promittitur: sed Matrimonium non potest obligare unam duntaxat partem: ergo nec Sponsalia. In exemplo: promittit equum vendere Titius, sed ille non repromittit emere, quamvis tamen promissionem acceptet: in hoc casu tu obligaris ad vendendum, & quia Titius se non obligat ad emendum, seu ad pretium numerandum, non est emptio-venditio, nec producit actio empti-venditi. Sic sine repromissione Matrimonii nec erunt Sponsalia, nec inde oritur impedimentum publicæ honestatis &c. Ordinariè tamen, si quis non gratuito promittat Matrimonium, sed per modum contractûs onerosi, altera pars hoc ipso, quòd acceptet, repromittere censetur, nisi aliud exprimat verbis vel alio signo.

Oppones 1. Promissio Matrimonii habet conditionem intrinsicè sibi annexam, si pars altera repromiserit: ergo non potest pars altera acceptare promissionem, quin simul repromittat. 2. In ipso Matrimonio si unus dicit: *accipio te in uxorem*, & mulier reponit, *placet*, sufficit ista acceptatio, nec opus est repromissione, & mutua expressione, qua dicat, *accipio te in maritum*: ergo sufficit etiam in Sponsalibus acceptatio promissionis. R. ad 1. N. Ant. Ratio negandi patet ex nostra probatione secunda. Ad 2. N. Conf. & parit. Nam contractus Matrimonialis ex essentia sua est mutuus, & traditionem actualem ju-

ris in corpus, & ad actus conjugales neces-
sario importat acceptatio; alias traditio illa
daret jus ad usum conjugalem cum conju-
ge non suo: at promissio Matrimonii tan-
tum tribuit jus ad rem, nec ex natura sua
exigit, ut vicissim pars altera tribuat simile
jus, ut vidimus.

14 Dico 7. Sponsalia, gravi metu injuste ex-
torta, probabilius valent. Ita Colendissi-
mus in Sacro Jure Professor meus P. Jac.
Wiestner h. a. n. 257. & meus in hac Cathedra
pariter Colendus Prædecessor P. Franc.
Schmalzgrueber n. 427. cum Sylv. Henric.
Tannero, Haunoldo, Less. Perez, Conink,
Pirh. &c. contra Panormit. Covarruv. Gut-
ierrez, utrumque Barbosa, Sanch. Pontium,
Azor. Bonac. Dian. Tambur. Laym. Lug.
Strenium, Wagnereck, Wex, Sporer, Kug-
ler, Reiffenstuel, & tres Salisburgenses,
Engel, König, Schmier, & P. Conrad, Vogler
de Sponsal. d. 5. sect. 5. n. 16. Prob. 1. Jure Na-
turali regulariter valent actus tali metu ex-
torti, uti nemo ferè negat; quia absolute
sunt voluntarii & liberi, licet sint involun-
tarii secundum quid: pariter valent regu-
lariter de Jure Positivo, juxta c. 2. de his, qua
ut & l. fin. C. cod. ibi: *qua metu & vi sunt, de
Jure debent in irritum revocari, vel infirmari*;
ergo valent etiam Sponsalia taliter extorta,
non ostendatur Jus Positivum ea irritans;
quod Adversarii haecenus frustra conati
sunt ostendere. Prob. 2. Nec efficax ratio
invaliditatis affertur; licet enim dicantur
valere hujusmodi Sponsalia, tamen metum
patientis satis est consultum per hoc, quod
Jus Naturale in foro interno obliget eum,
qui metum intulit injuste, resistere a Spon-
saliis, si id exigat metum passus, Jus verò Po-
sitivum tribuat metum passus *Actionem*, qua
coram Judice compellat alterum ad rescin-
denda Sponsalia, vel *Exceptionem* ad repellen-
dum eum, qui metum incussit. Imò, si va-
leant Sponsalia, melius est consultum pa-
tientis metum; quia sic, si forte ex postfacto
ipsi gratum sit Matrimonium inire cum me-
tum inferente, ad id compellere potest:
quod non posset si sponsalia non valerent.

15 Oppones 1. In cap. 11. de despons. Impub.
permittitur puellæ, quæ *volens & invita, & mi-
nus parentum impulsâ*, adeoque metu adaecta,
contraxit Sponsalia cum puero, alteri nube-
re, etiam non expectata pubertate pueri;
licet enim fuerit monita, ut expectaret, non
tamen iusta est: ergo illa sponsalia non va-
lebant. 2. Matrimonium metu gravi injus-
to extortum non valet, uti hic supponitur;
ergo nec Sponsalia, cum hæc sint via ad Ma-
trimonium, &c., quidquid de eo in Jure sta-
tutum est, extendi debeat ad Sponsalia l. 16.
ff. h. t. 3. Si valerent Sponsalia metu ex-
torta, obligarent ad actum illicitum & inva-
lidum, scilicet ad Matrimonium, quod inter-
veniente tali metu illicite ac invalide contra-
hitur: ergo Jus irritando Matrimonium in-
directe etiam irritavit Sponsalia extorta.
4. Metus, quo extorquentur Sponsalia, in-

fuit in ipsum Matrimonium, licet istud di-
catur contrahi posse metu cessante, cum in-
fluat in radicem seu in Sponsalia, ex quibus
sequitur Matrimonium tanquam effectus &
objectum sponsalium metu extortorum, ac
sequi debet *formaliter*, h. e. vi & virtute illor-
um, adeoque metus virtualiter perseverat
in ipsa obligatione sponsalium, quando con-
trahitur Matrimonium, quod saltem media-
te extorquetur; quod enim est causa causæ,
est etiam causa causati: ergo metus influens
in sponsalia etiam influit, afficit, & inficit
ipsum Matrimonium. Et quid? si petens
rescissionem, vel excipiens, non audiretur à
Judice metu non amplius perseverante; vel
metum præcedentem probare non posset:
certè hoc pacto compelleretur metum passa
vel passus contra voluntatem inire Matri-
monium, & perpetuo manere in statu vio-
lento, quod sane absurdum & periniquum
est, ut ait P. Schmier, qui hanc rationem vo-
cat *palmarem*. 5. Si valerent Sponsalia, pro-
ducerent impedimentum publicæ honestatis,
quod esset notabile onus invito impositum:
sed durum est imponere invito tam grave
onus: ergo durum est nimis dicere, talia
Sponsalia valere. 6. Juramentum Spon-
salibus metu extortis adjectum est nullum, ut
habet communis Theologorum & Jurista-
rum teste Azor, ergo & Sponsalia extorta,
Ant. patet, quia alias juramentum fieret in-
strumentum, quo iniqui homines abutun-
tur ad suam iniquam voluntatem explen-
dam; obligaretur enim metum passus serva-
re juramentum *formaliter*, & ut dependenter
ab obligatione juramenti; quod malum &
illicitum est.

R. ad 1. Hoc ipso, quod ibi Pontifex *tri-* 16
bui facultatem jussit nubendi alteri, jussit re-
scindi Sponsalia: ergo prius valuerunt. Si
verò contenderes, & evinceret (quod non
fiet) Sponsalia illa fuisse invalida, dicerem
tibi, invalida fuisse propterea, quia puella fuit
volens & invita, & sic omnino non consensit
propter vim absolutam, & quia ipsa nun-
quam consensit, sed tantum parentes. Ad 2.
N. Conf. de Matrimonio enim habetur clarus
textus in c. 14. & 15. h. t. nullus verò in to-
to Jure de Sponsalibus extortis. Argumen-
tum à Matrimonio ad Sponsalia non sem-
per procedit, uti fatentur Adversarii, præfer-
tim non procedit, quando utrobique non
est eadem ratio, uti hic, nam in Matrimo-
nio, ut irritetur, reperitur specialis ratio, nem-
pe indissolubilitas, vi cuius metum injustum
passus nullum amplius haberet remedium
ab alterius injuria se liberandi, si Matrimo-
nium metu extortum subsisteret: Sponsalia
autem ex multis capitibus dissolubilia sunt.
Ad 3. *N. Ant.* non enim obligant ad Matri-
monium stante adhuc metu, sed eo cessan-
te, contrahendum, si v. g. tertius metum in-
cutiens moriatur, vel cesset à minis. Res pa-
tet ab instantiis: valent & obligant Spon-
salia impuberum, non tamen ad Matrimoni-
um in impubertate contrahendum: valent
& ob-

& obligant Sponsalia clandestina, non tamen ad Matrimonium clandestinè contrahendum: valent probabilius & obligant Sponsalia à raptore inita cum rapta, adhuc in potestate raptoris constituta, non tamen ad Matrimonium tunc contrahendum, sed postquam illa fuerit extra potestatem raptoris. Atque in his instantiis optimè retorquetur argumentum. Deinde dic, Sponsalia cessante metu obligare quidem, non tamen efficaciter, sed ineffaciter tantum; quia metum passus agere, vel excipere, *quod metus causa*, si velit, semper potest. Ad 4. Palmaris est rectoris in iisdem instantiis. Negatur, quod metus, qui interea cessavit, virtualiter adhuc exstet in genere moris, ac influat, vel inficiat Matrimonium; si enim metum passa in Sponsalibus cessante metu non petat rescissionem illorum, nec excipiat, rata habet & conservat priora Sponsalia liberè ac sponte, & liberrimè absque ullo metu contrahit Matrimonium, licet obligata dependenter à prioribus Sponsalibus, quæ obligatio fuit inefficax & conditionata quasi, si nolit petere rescissionem aut opponere exceptionem, sit autem efficax & absoluta per hoc, quod postea nihil opponat, sed contrahat Matrimonium cessante metu. In exemplo: aliquis violentè captus est, sed postmodum permittitur vincula sibi deponere, & lictores abeunt, nihilominus tamen ille retinet vincula, & petit ire ad carcerem liber à lictoribus: nunquid talis liberrimè iret ad carcerem, licet prius violentè fuerit captus & tractus invitus: Ad id, quod additur, dico, Matrimonium esse nullum, utpote necdum liberum à metu iniusto, si Iudex agentem vel excipientem contra priora Sponsalia non audiat, vel si stante adhuc metu ex ignorantia non opponat exceptionem vel actionem, aut si opponat, metum tamen probare nequeat. Ad 5. *Dist. Min.* Durum est imponere tam grave onus sine causa sufficiente & absque jure. *C. Min.* cum causa & jure, ex quibus probavimus valorem Sponsalium. *N. Min.* Jus non irritavit ex una parte hujusmodi Sponsalia, ex altera verò impedimentum publicæ honestatis annectit Sponsalibus validis. Dein istud onus compensatur per hoc, quod patiens metum possit stare Sponsalibus, si ista valeant, vel ea rescindere, prout libuerit. Ad 6. *N. Ant. & Conf.* Nam omne juramentum obligat, quod sine peccato & validè impleri potest: sed Matrimonium, etiam ex vi juramenti seu *formaliter*, ut loquuntur adversarii, licitè, & si cessavit metus, etiam validè potest contrahi: ergo, Si metum passus nolit excipere exceptione metus causa, nullam patitur injuriam, neque, si metus cessavit, vim amplius: ergo sibi imputet, si Matrimonium postea liberè contrahat.

17 Dico 8. Valent Sponsalia, licet ipsis adjiciatur conditio, modo ea possibilis sit & honesta: item licet apponatur modus: aut dies. Patet ex iis, quæ dicta sunt de con-

tractibus in genere ad *Tit. de pactis in M. l.* Atque de conditione probatur specialiter *ex c. 3. & 6. de Condit. appof.* Nec refert, an conditio sit necessaria vel contingens, de præterito, vel futuro: si tamen sit de futuro contingenti, suspenditur obligatio Sponsalium usque ad eventum conditionis; hoc autem posito, & sic purificata conditione, abque novo consensu oritur obligatio per *S. 4. Inst. de V. O.* Si adjiciatur *modus*, seu gravamen imponatur uni vel utrique contrahentium, non suspenditur obligatio Sponsalium, obligatio tamen specialis inducitur ad præstandum illud gravamen, v. g. ut petatur contentia parentum; dico, ut petatur; nam *modus* exprimitur per *tō m.* conditio autem per *tō si.* Si dies certus per modum terminat quem adjiciatur, v. g. dies 10. Febr. statim quidem obligant Sponsalia in actu primo, sed in actu secundo non efficaciter, antequam 10. dies Febr. illuxerit. Dixi in actione, *modo ea possibilis sit*; licet enim multi cum Sanch. putent, Sponsalia valere, quibus adjecta est conditio impossibilis vel intrinsecè inhonesta, & habeatur pro non adjecta, sicut si talis conditio adjiciatur Matrimonio, juxta *c. fin. de condit. appof.* verius tamen cum P. Wiestner *n. 30.* ac aliis puto, ea non valere; quia generaliter adjecta conditio impossibilis irritat actus, & tantum *c. ch. excipitur* Matrimonium, non verò Sponsalia, cum non sit tantus favor Sponsalium, adeoque dispar ratio; nec enim Sacramentum sunt, nec indissolubilia, si aliquando valuerunt, sicut Matrimonium. *Vid. tit. V. n. 11.*

Quæres, an Sponsalia, à personis impedito dirimente vel impedito ligatis contracta sub hac conditione, *si Papa, vel Episcopus dispensaverit*, valeant? R. cum Sanch. Palao, Gobat in *Theol. Experim. tr. 10. cit. n. 101.* P. Wiestner *de condit. app. n. 32.* & aliis contra gravissimos Canonistas, Hostiens. Joan. Andr. Panormit. Anchor. Sylv. Navar. Card. de Luca &c. affirmativè. Quia tam conditio, quam conditionatum est possibile, licitum, & honestum: *conditio* quidem, *si Papa dispensaverit*; nam suppono, personas esse ligatas tali impedimento, in quo potest & solet dispensari, quale esset consanguinitas in quarto vel tertio gradu, votum castitatis simplex &c. *conditionatum* verò, seu obiectum Sponsalium sub hac conditione initorum, quod est Matrimonium, sit licitum & possibile per ipsam dispensationem. Confirmatur: permutatio, vel resignatio beneficii sub conditione, *si Superior permiserit*, tenet per *c. 7. & 8. de rer. permut.* Item institutio spiritui pro hærede sub conditione, *si Princeps ipsum legitimaverit*, per *l. 62. pr. ff. de hered. instit.* ergo etiam &c. Dispensationem autem per se petere communibus sumptibus debere videntur. Interim tamen, si Sponsalia à personis taliter impeditis contrahantur sine dicta conditione, ista non subintelligitur, sed Sponsalia censentur absolute esse inita, adeoque invalidè; quia promissio, cui non adjungitur

conditio, regulatur secundum tempus præfens l. 23. §. 3. & l. 137. §. 4. ff. de V. O.

¹⁹ Dubitabis, num sint Sponsalia absoluta, vel conditionata, vel omnino nulla, si quis ad foeminam sic dicat: *nullam ducam, nisi te, vel quam te*. R. 1. contra Abb. Ant. de Butr. Menoch. non sunt Sponsalia absoluta. Ratio; quia hæc propositio est negativa, adeoque excludit potius promissionem Matrimonii, quam includit. Licet autem illa negativa limitetur per particulam exceptivam *nisi*, vel *quam*, ista tamen limitatio non est absoluta, sed resolvitur in conditionem, & facit hunc sensum: *non ducam uxorem; si tamen aliquam duxero, ducam te*: atq; iste sensus colligitur tum ex ipsis verbis, ritè pensatis tum ex l. 40. §. 2. ff. de condit. & demonstr. Hinc R. 2. Videtur esse Sponsalia conditionata; conditionis tamen existentia est in arbitrio promittentis posita. Probatur: sensus dictæ formulæ videtur esse iste, *si aliquam ducam, ducam te*: sed ista promissio est conditionata, existentia verò conditionis pendet ab arbitrio promittentis, quia facta hac propositione integrum adhuc ipsi est manere calibem, vel ducere uxorem; si tamen eligat conjugium, debet hanc ducere, & hanc obligationem conditionatam parit memorata formula, quæ sit absoluta sine ulteriore promissione, quam primum is se determinaverit ad statum conjugalem. Oppones: hæc propositio, quæ iudex clamabant, *non habemus Regem, nisi Cæsarem*, habet hunc sensum, *Cæsar est noster Rex, & non alius*: ergo est affirmativa: ergo etiam hæc erit affirmativa, *non ducam aliam, nisi te*, consequenter inducet Sponsalia absoluta, cum habeat hunc sensum: *te ducam, & non aliam*; quæ formula iuxta omnes producit obligationem absolutam Sponsalium, si nempe accedat acceptatio & debita repromissio. R. concessio Enthyim. N. Illatum & paritatem; nam si dictio *nisi*, vel *quam*, concipitur de præsentia, seu afficit tempus præfens, uti in illa propositione, *non habemus Regem, nisi Cæsarem*, & in hac, quando quis de præsentia contrahit, dicendo, *non ducam aliam, nisi te*, non facit sensum conditionatum, sed hunc, *te ducam, non aliam*. Econtra si tò *nisi* vel *quam* apponatur promissioni de futuro, facit sensum conditionatum, uti vidimus.

²⁰ Dico 9. Sponsalibus rectè apponitur arrha. 2. quæ post contractum Matrimonium restituenda est danti seclusa consuetudine. 3. Si verò Matrimonium non sequatur, revertitur quidem arrha ad dantem, si sine huius culpa non sequatur. 4. Si verò dantis ex culpa & injustè resilit à Sponsalibus, & sic impedit Matrimonium, perdit arrham. 5. Si accipiens resilit injustè, in duplo tenetur restituere, vel, si ita conventum est, in quadruplo. Antequam probetur assertio, notandum, quòd arrha in proposito nihil sit aliud, quam res quedam, sive immobilis, sive mobilis, in magna vel in parva quantitate, à sponsis vel eorum parentibus post contracta Sponsalia sibi invicem quasi pignus in

securitatem futuri Matrimonii data; tradi enim eam oportet actu, nec sufficit promitti tantum, ut habet communis; licet iuxta multos sufficiat arrhæ loco dari pignus. Siquid autem datur à Sponsis uno vel utroque (nam utraque pars dare potest & accipere, vel etiam una tantum) & sine omni mentione arrhæ, arrha esse non præsumitur, sed sponsalitia largitas, vel jocalia. Jam pars 1. probatur ex l. 3. & 5. C. h. t. Pars 2. ex hac ratione, quia arrha traditur in signum, & quasi in pignus futuri Matrimonii; pignus verò præstita satisfactione vel solutione reddit ad dantem. Addidi, *seclusa consuetudine*; nam in Germania dicitur arrha manere penes accipientem secutò Matrimonio. Pars 3. ex l. 5. cit. si quis ergo resiliat ex superveniente legitima causa à Sponsalibus, recuperat arrham, quam dedit, Pars 4. & 5. ex l. 3. l. 5. cit. si tamen Minorennis dedit arrham, non amittit, nec tenetur ad duplum, si accepit, l. 5. cit. Addidi, *si ita conventum est, in quadruplo, h. e.* tenetur reddere arrham, & simul triplum. v. g. si accepit 50. florenos, reddere debet 200.

Quæres, quid sit sponsalitia largitas, & quid Juris circa illam? R. 1. Est donatio inter sponsos de futuro, facta sub spe Matrimonii, & in signum amoris, non in pignus futuri Matrimonii; per quod differt ab arrha. Alio nomine appellatur *jocalium*, *Dotalitium*, *Donum sponsalitium*, *Donatio ante nuptias*, *Mundus muliebris*. R. 2. Si sequatur Matrimonium, manet accipienti irrevocabiliter. l. 12. C. de donat. ante Nupt. Si Matrimonium non sequatur sine alicujus culpa, restitui debet donanti, nisi sponsus ante nuptias dedit osculum sponsæ (a fortiori si habuit copulam) tunc enim sponsus donans dimidiam partem amittit, eamque lucratur sponsa. l. 15. 16. C. eod. Sin autem ex culpa donantis non sequitur Matrimonium, res donata persistit apud accipientem; si ex culpa accipientis, redit ad donantem, l. 15. cit.

Dico 10. Etiam poena, ab illo solvenda, qui sine justa causa resilit, Sponsalibus rectè apponitur ex conventionione contrahentium; invalidè verò adjiceretur, si per conventionem solvi deberet ab illo, qui justa de causa resilit. Pars prior est satis controversa; negatur enim à Panorm. Covar. Sanch. Tann. Gonz. Zæf. Kugler in suo tomo de Matrim. Opusc. præv. de Sponsal. p. 1. qu. 3. n. 42. allegante plures, sustinetur verò à Gobat, n. 172. Laym. Haun. Gletle &c. & probatur sic: ex una parte cæteris contractibus potest adjici poena conventionalis in perfidè resilientem & sine justa causa: ex altera verò parte nec natura Sponsalium, nec lex adversatur poenæ à contrahentibus Sponsalia statutæ in injustè resilientem: ergo. Confirm. 1. ex Nov. 18. Leon. Imperat. Confirm. 2. Quia talis poena servit ad urgendam executionem promissionis sponsalitiæ, ad quam altera pars, si justam resiliendi causam non habet, tenetur Jure Naturali & Positivo. Confirm. 3. licitè apponitur arrha, & quidem in duplum de

Jure, & in quadruplum ex conventionem in eum, qui accipit & injuste resilit: sed duplum & quadruplum habet rationem pœnæ: ergo. *Ma.* conflat ex dictis. Pars posterior ferè est omnium, & clarè decisa in *c. Gemma* 29. h. 1. ubi de pœna, Sponsalibus cum puella necdum septenni contractis apposita, & postmodum à resiliente exacta, sic statuitur: *eum libera Matrimonia esse debeant, & ideo talis stipulatio propter pœnæ interpositionem sit merito improbanda; mandamus, quatenus si est ita, eundem E. ut ab extorsione prædictæ pœnæ desistat, Ecclesiasticâ censurâ compellat.* Notetur, quod sermo sit de Sponsalibus in impubertate contractis, à quibus licitè, justè & ex dispositione Juris resiliiri potest, imò est sermo de Sponsalibus infra septennium contractis, quæ omnino sunt nulla.

- 23 Oppones 1. Leges universaliter prohibent pœnam conventionalem apponi Sponsalibus, non distinguendo inter justè vel injustè resiliientem, uti *l. 1. & 5. C. h. 1. l. Titia 134. ff. de V. O.* & præsertim *c. Gemma cit.* ergo nec nos debemus distinguere. 2. Matrimonia debent esse liberrima. *l. 2. C. de inutil. stipulat.* Sed huic libertati repugnat pœna à resiliente solvenda, & facit, ut Matrimonium potius metu pœnæ, quam amore coalescat, & sic infaustos sortiatur exitus. 3. Stipulatio de pœna in testamentis est nulla, & contra bonos mores, ut si quis cum testatore sic stipularetur: *si heredem me non feceris, tantum dare spondes?* *l. 61. ff. de V. O.* ergo. *R.* ad 1. Et si videantur prohibere pœnam sine distinctione inter justè & injustè resiliientem, si tamen accuratius attendantur, vel de pœna Sponsalibus irritis adjecta, vel à quibus licitè resiliiri potest, loqui deprehenduntur, uti de *c. Gemma* ostendimus. Jus Civile insuper non adeò curandum est in hac materia fori Ecclesiastici. Ad 2. *Dist. Ma.* debent esse liberrima à metu injusto. *C. Ma.* à justo, per quem compelluntur contrahentes ad id, ad quod jam aliunde obligantur. *N. Ma.* & retorq. argum. in Judice Ecclesiastico, qui sæpe compellit sponfos ad contrahendum Matrimonium per multam 100. vel plurium florenorum, vel per censuras, quibus majorem Ecclesia pœnam non habet. Dein aliunde Sponfi non habent libertatem *mora-tem, h. e.* jus liberè resiliendi sine justa causa: ergo quando per pœnam adstringuntur ad non resiliendum injustè, non adimitur ipsis libertas. Retorqueo etiam in arrha duplicata, vel quadruplicata. Ad 3. *N. Conf. & parit.* Quia testator non aliunde jam est obligatus ad hunc instituendum pro hærede: econtra Sponfi jam aliunde sunt obligati ad contrahendum Matrimonium, nisi justam resiliendi causam habeant.

- 24 Dico 11. Sponsalia clandestina, seu sine testibus, & paracho contracta, valent, & per se licita sunt. Quod valeant, est communis Catholicorum contra hæreticos quosdam. Quod licita sint, docet communior contra Abb. Host. Jo. Andr. Alex. de Nevo, Sylv.

&c. Ratio; quia nullo Jure irritata vel prohibita reperiuntur Sponsalia clandestina; imò si præsens deberet esse Parochus & testes alii, periculum quandoque foret, ne statim omisissis Sponsalibus & Denuntiationibus contraherent de præsentem, & ipsum Matrimonium. Consultum tamen est adhibere testes sine paracho, vel scripturam desuper conficere, ut probari possint, si fors altera pars negaret contracta sponsalia. Optime attenditur ac observatur modus, quem Sacra Dilectissima præscribunt, vel suadent. Oppones 1. Quæ circa Matrimonium statuta sunt, consentunt etiam esse statuta de Sponsalibus: sed Matrimonium clandestinum Jura volunt esse irritum: ergo. 2. Et clandestinitate Sponsalium præsumitur dolus, & sic facile cum pluribus possunt contrahi Sponsalia: sed dolus, & cum pluribus contrahere, non licet: ergo. *R.* ad 1. *Dist. Ma.* ubi est eadem ratio, vel, in favorabilibus. *C. Ma.* ubi dispar est ratio, vel, in odiosis. *N. Ma.* Sic nemo dicet, contrahentem Sponsalia cum consanguinea incurrere excommunicationem, quæ tamen statuta est in contrahentem Matrimonium cum consanguinea. *Clem. Un. de Consang.* Ad 2. Præsumitur dolus, ubi clandestinitas alicujus contractus est prohibita; aliàs non: sed nullus contractus posset clandestine fieri licitè. Dein clandestinitas non est causa, cur aliquis contrahat cum pluribus Sponsalibus, sed malitia contrahentis. Ex hoc argumento sequeretur, etiam venditionem equi v. g. clandestinam esse illicitam, quia sic venditori posset sapius eundem equum vendere.

§. II.

A quibus contrahi possint Sponsalia, etiam debeant?

Sciendum, licet certum sit, Sponsalia non posse contrahi à personis, inter quas valide & licitè Matrimonium iniri non potest, nisi promissionem suam referant ad tempus habile, quo scilicet impedimentum, sive dirimens, ut est consanguinitas &c. sive impediens, uti est votum simplex castitatis &c. fuerit sublatum, nimirum sub conditione v. g. *si Papa dispensaverit*; dubitari tamen potest. An Catholicus cum hæretico. 2. An qui nomine alieno, scilicet procurator pro alio. 3. Parentes pro liberis, Tutores pro pupillis, Fratres pro sororibus valide ac licite contrahant Sponsalia. 4. An necessarius sit liberis parentum consensus. 5. An Sponsalia necessariò præmitti debeant Matrimonio ab illis, qui volunt contrahere Matrimonium?

Dico 1. Sponsalia Catholici cum hæretico, vel vicissim, ordinariè non tantum illicita sunt, sed etiam invalida. Azor. Sanch. *l. 7. d. 72. n. 3. Gobat. 17. q. 1. n. 216. Sporer de Matrim. 118.* Ratio; quia quamvis hæretici non sit impedimentum dirimens Matrimo-